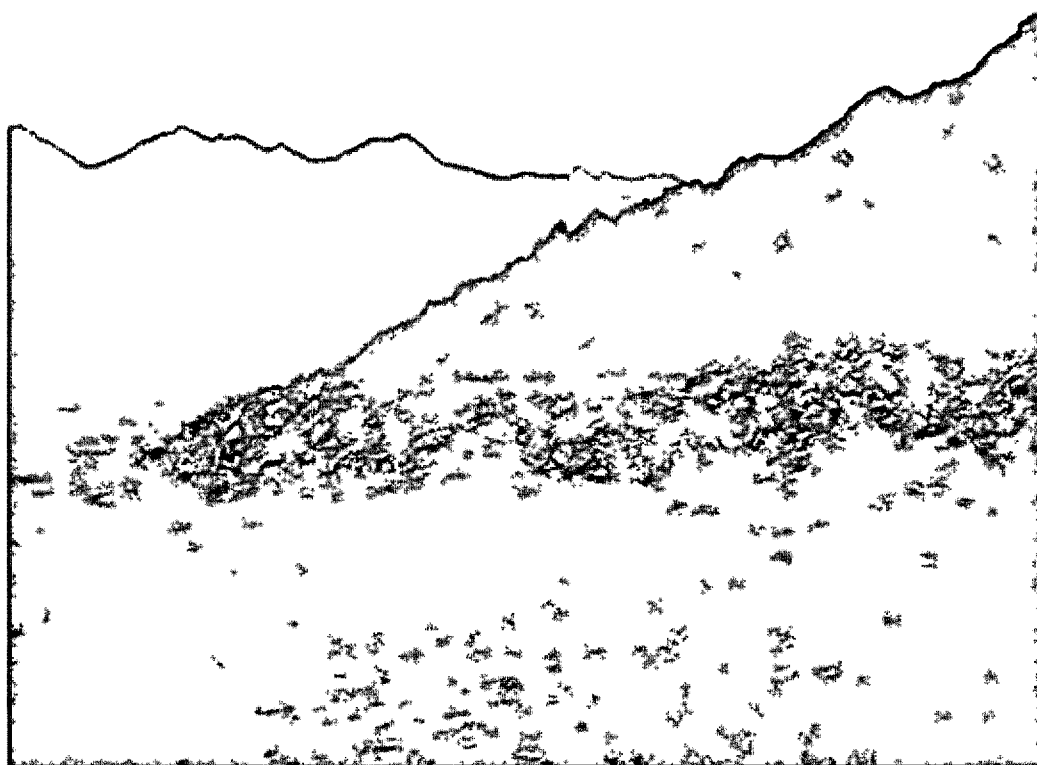

ԼԻՃՔՎԱՁ-ԹԵՅԻ ՀԱՆՔԱՎԱՅՐԻ ԲՆԱՊԱՀՊԱՆԱԿԱՆ
ՄՇՏԱԴԻՏԱՐԿՈՒՄԵՐԻ ԵՌԱՄՍՅԱԿԱՅԻՆ
ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ

(2023թ. 2-րդ եռամսյակ)

«ԼԻՃՔՎԱՁ» ՓԲԸ

Բովանդակություն

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ.....	3
ՄԹՆՈԼՈՐՏԱՅԻՆ ՕԴԻ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ.....	3
ՄԱԿԵՐԵՎՈՒԹԱՅԻՆ ԶՐԵՐԻ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ.....	3
ՀՈՂԵՐԻ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ.....	4
ԲՈՒՍԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀ.....	4
ՀՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ՀՈՒՇԱՐՁԱՆՆԵՐ.....	5
ՄՇՏԱԴԻՏԱՐԿՈՒՄՆԵՐ.....	5
Մթնոլորտային օդում փոշու մասնիկների մշտադիտարկումներ.....	5
Օդում ազոտի երկօքսիդի և ծծմբի երկօքսիդի չափումներ.....	7
Մակերևութային ջրերի մշտադիտարկումներ.....	7
Աղմուկի մակարդակի մշտադիտարկումներ.....	7
Կլիմայական ցուցանիշների մշտադիտարկում.....	8
Վիզուալ մշտադիտարկումներ.....	9

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Լիճքվագ-Թեյի ոսկու հանքավայրը գտնվում է ՀՀ հարավում՝ Սյունիքի մարզում, Մեղրի գետ գետի միջին հոսանքի աջ ափում, Վարդանիձոր գյուղից 4 կմ դեպի հյուսիս-արևմուտք, իսկ Մեղրի ե/գ կայարանից՝ 20 կմ հեռավորության վրա: Մոտակա բնակավայրերն են Եղնիկասար, Վարդանիձոր, Լեկվազ, Թխկուտ, Լիճք գյուղերը և Այգեձոր ավանը: Հանքավայրից 2.5 կմ հեռավորության վրա անցնում է Երևան-Մեղրի ավտոմայրուղին: Հանքավայրը բաշխված է 1200-1700 մ բացարձակ բարձրությունների վրա:

Ներկայում հանքավայրի շահագործման լիցենզիան պատկանում է «Լիճքվագ» ՓԲԸ-ին: Հանքաքարը հանքավայրից դուրս է բերվում ստորգետնյա մշակման եղանակով և ուղարկվում վերամշակման «Չաարատ Կապան» ՓԲԸ:

ՄԹՆՈԼՈՐՏԱՅԻՆ ՕԴԻ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ

Հանքավայրի տարածքը գտնվում է շրջանի արդյունաբերական ձեռնարկություններից բավականին հեռու (15.5 կմ Զանգեզուրի կոմբինատից և 17 կմ Ագարակի կոմբինատից): Մոտակա բնակելի տարածքը (Թխկուտ փոքր գյուղը, մշտական բնակչության թիվը՝ 69 մարդ) գտնվում է 2.5 կմ հեռավորության վրա: Համաձայն «ՀՀ բնակավայրերի մթնոլորտային օդն աղտոտող նյութերի ֆոնային կոնցենտրացիաները» ուղեցույցի, մինչև 10 հազար բնակչությամբ բնակավայրերի համար օդի ֆոնային աղտոտվածության ցուցանիշներն են՝

Փոշի՝ 0.2 մգ/խմ;

Ծծմբի երկօքսիդ՝ 0.02 մգ/խմ;

Ազոտի երկօքսիդ՝ 0.008 մգ/խմ;

Ածխածնի օքսիդ՝ 0.4 մգ/խմ:

Հանքավայրի շրջակայքում մթնոլորտային օդը աղտոտված չէ և չի կրում տեխնածին ազդեցություն:

ՄԱԿԵՐԵՎՈՒԹԱՅԻՆ ՋՐԵՐԻ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ

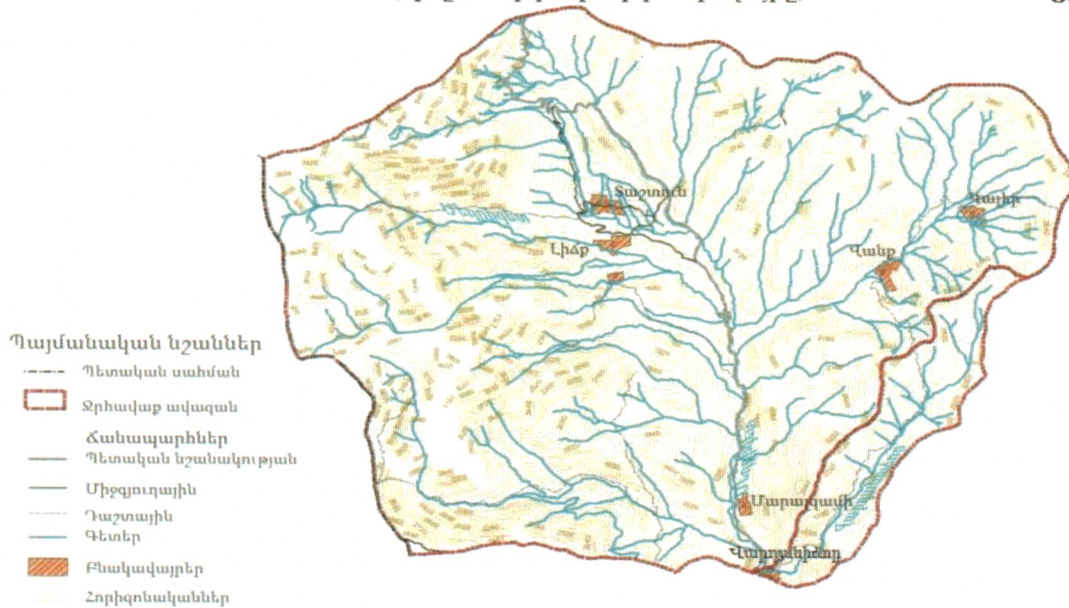
Դիտարկվող շրջանի հիմնական ջրահոսքն է Մեղրի գետը՝ իր Վարդանիձոր փոքր վտակով: Մեղրի գետի ջրհավաք ավազանի քարտեզ-սխեման (մինչև Վարդանիձոր գյուղը) բերված է նկար 1-ում: Մեղրի գետը սկիզբ է առնում Զանգեզուրի լեռնաշղթայի արևելյան լեռնաբազուկի վրա գտնվող Սև (Գեկ-Գյոլ) լճից՝ Լիճք գյուղից 9 կմ դեպի արևմուտք: Գետի ակունքի նիշը 3600 մ է: Այն հանդիսանում է Արաքսի ձախակողմյան վտակը, ձգվում է միջօրեականի ուղղությամբ և թափվում Արաքս գետ Մեղրի քաղաքի մոտ, 513 մ ծ.մ. նիշի վրա: Վերին հոսանքում գետը հոսում է սառցադաշտային տրոգով, կենտրոնական մասում հովիտը V-աձև է, իսկ ստորին հոսանքում վերջանում է արտաբերման կոնով: Մեղրի գետի ընդհանուր երկարությունը 36 կմ է, ջրհավաք մակերեսը՝ 336.3 կմ²:

Վարդանիձոր գյուղի մոտ Մեղրի գետին է միանում Վարդանիձոր վտակը, որը սկիզբ է առնում Մեղրու լեռնաշղթայի Արևիք լեռնաբազուկի հարավ-արևմտյան լանջերի 2500 մետր բարձրություններից:

Լիճքվագ-Թեյի հանքի գտնվելու վայրին ամենամոտ հիդրոլոգիական դիտակայանը տեղադրված է եղել Լիճք գյուղի մոտ: Այն բացվել է 1946 թվականին և փակվել 2002 թ.:

Մեղրի գետի ջրհավաք ավազանի քարտեզը
(մինչև Վարդանիձոր բնակավայրը)

Նկար 1

ՀՈՂԵՐԻ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ

Շրջանին բնորոշ են լեռնաանտառային դարչնագույն հողերը, որոնք ձևավորվել են չափավոր տաք կլիմայի պայմաններում, կաղնու և հաճարենու անտառատեսակների տակ, պորֆիրիտների, գրանոդիորիտների, կրաքարերի, ավազաքարերի հողմահարված նյութերի, ինչպես նաև ողողաբերուկային կավավազային և կավային կուտակումների վրա: Անտառային դարչնագույն հողերի տարածման շրջանների ռելիեֆին բնորոշ են բլուրների տեսքով բազմաթիվ բարձրունքները, ինչպես նաև թմբերը և լանջերը, որոնք իջնում են կիրճերը և գետերի հովիտները:

ԲՈՒՍԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀ

Սյունիքի մարզի ֆլորան իր մեջ ներառում է 2000-2500 տեսակի անոթավոր բույսեր, որոնց շարքում են բազմաթիվ էնդեմիկ, հազվագյուտ և անհետացող տեսակներ, մշակովի բույսերի վայրի ցեղատեսակներ, որոնք մեծ նշանակություն ունեն ներկա և ապագա սելեկցիայի համար, օգտակար բույսեր:

Դիտարկվող տարածքը գտնվում է Հայաստանի Մեղրու ֆլորիստական շրջանում: Այս շրջանը, ընդհանուր առմամբ, ընդգրկում է Արաքս գետի միջին հոսանքի ավազանը (<< սահմանում), հյուսիսից սահմանափակված է Մեղրու լեռնաշղթայով, իսկ հարավից, արևմուտքից և արևելքից՝ Հայաստանի պետական սահմանով: Շրջանի բուսականությունը ներկայացված է կիսաանապատով, սակավանտառներով (վաղանցուկ և գիհի), կաղնու անտառներով, ալպիական և մերձալպիական մարգագետիններով, հարուստ մերձափնյա բուսականությամբ և այլն:

Շրջանի ֆլորան իր մեջ ներառում է 1670 տեսակի անոթավոր բույսեր (առավել հարուստ ներկայացված են բարդաձաղկավորների, լոբազգիների և հացազգիների ընտանիքները): Շրջանում էնդեմիկ՝ Հայաստանի տարածքից դուրս չաճող, բույսերի տեսակները 23-ն են

(Ֆայվուշ, 2007): Ֆլորան ներկայացված է մեծ թվով հազվագյուտ բուսատեսակներով՝ Հայաստանի բույսերի Կարմիր գրքում ընդգրկված են 96 տեսակներ, որոնք աճում են շրջանի տարածքում:

Մեղրու տարածաշրջանի տարածքում ներկայումս առանձնացվել են երկու հատուկ պահպանվող բնական տարածքներ՝ Արևիկ Ազգային պարկը և Բողաքար արգելավայրը (արգելավայրը գտնվում է ազգային պարկի տարածքում):

ՀՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ՀՈՒՇԱՐՁԱՆՆԵՐ

Տարածքում հնագիտական, պատմական հուշարձաններ չեն հայտնաբերվել: Հանքը շահագործվում է ստորգետնյա եղանակով և հողի մակերեսի խախտում տեղի չի ունենում: Ստորգետնյա ուղիների անցման ժամանակ, եթե հատնաբերվեն պատմական նշանակություն ունեցող հին իրեր, գերեզմաններ և այլն, աշխատանքները այդ տարածքում կդադարեցվեն, կիրավիրվեն մասնագետներ, և միայն նրանց եզրակացությունից հետո աշխատանքները կարող են շարունակվել:

ՄՇՏԱԴԻՏԱՐԿՈՒՄՆԵՐ

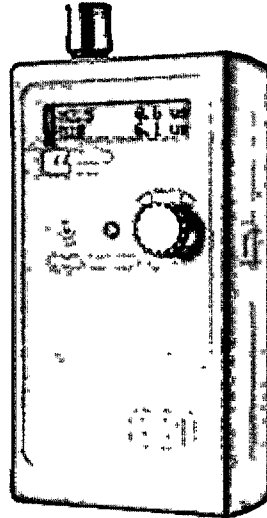
«Լիճքվազ» ՓԲԸ-ն հանքավայրը շահագործում է ստորգետնյա եղանակով: Հանքավայրի տարածքում իրականացվում է միայն հանքաքարի արդյունահանում, որից հետո կարճաժամկետ կուտակված արդյունահանված հանքաքարը տեղափոխվում է հետագա վերամշակման «Չաարատ Կապան» ՓԲԸ: Հանքաքարի արդյունահանման եղանակը և հետագա վերամշակման սխեման վկայում են, որ իրականացվող գործունեությունը շրջակա միջավայրի վրա էական ազդեցություն ունենալ չի կարող՝ հատկապես հաշվի առնելով իրականացվող մեղմացնող միջոցառումները:

Դաշտային չափումների ժամանակ իրականացվել են հետևյալ բնապահպանական ընկալիչների մշտադիտարկումները՝

1. Մթնոլորտային օդում փոշու մասնիկների մշտադիտարկումներ (PM 2.5 , PM 10)
2. Մթնոլորտային օդում ազոտի երկօքսիդի և ծծմբի երկօքսիդի չափումներ պասիվ նմուշառիչների օգնությամբ
3. Մակերևութային և հանքից դուրս եկող ջրերի մշտադիտարկումներ
4. Աղմուկի մակարդակի մշտադիտարկումներ
5. Որոշ կլիմայական ցուցանիշներ, մասնավորապես՝ քամու ուղղություն, արագություն, օդի ջերմաստիճան, խոնավություն
6. Վիզուալ մշտադիտարկումներ

Մթնոլորտային օդում փոշու մասնիկների մշտադիտարկումներ

Մթնոլորտում փոշու մասնիկների չափումներն իրականացվում են կիրառելով Aerocet 831 (նկար 2) սարքավորում, որը չափում է օդում ինչպես PM 2.5, այնպես էլ PM10 մասնիկները: Չափումներն իրականացվել են հանքավայրի տարածքում 2 կետից, բանվորական ավանում (կացարանների հարևանությամբ) և հանքավայրի տարածքից դուրս 1 կետից: 2-րդ եռամսյակի ընթացքում փոշու մասնիկների մշտադիտարկումների միջինացված տվյալներին ըստ ամիսների ներկայացված են ստորև.

Նկ. 2. Aerocet 831

Հանքաքարի պահեստ		
Չափող մասնիկները, չափման միավոր (մգ/մ³)		
Ամիս	PM 2.5	PM 10
Ապրիլ	0.039	0.489
Մայիս	0.329	0.278
Հունիս	0.023	0.443

Օդափչման կայանից 20 մետր հեռու		
Չափող մասնիկները, չափման միավոր (մգ/մ³)		
Ամիս	PM 2.5	PM 10
Ապրիլ	0.045	0.291
Մայիս	0.052	0.219
Հունիս	0.04	0.196

Բանվորական ավան		
Չափող մասնիկները, չափման միավոր (մգ/մ³)		
Ամիս	PM 2.5	PM 10
Ապրիլ	0.049	0.291
Մայիս	0.03	0.166
Հունիս	0.027	0.323

Հանքից դուրս (Ֆոնային գոտի)		
Չափող մասնիկները, չափման միավոր (մգ/մ³)		
Ամիս	PM 2.5	PM 10
Ապրիլ	0.028	0.278
Մայիս	0.031	0.156
Հունիս	0.02	0.127

Օդում ազոտի երկօքսիդի և ծծմբի երկօքսիդի չափումներ

Ազոտի երկօքսիդի և ծծմբի երկօքսիդի չափումներն իրականացվել են պասիվ նմուշառիչների միջոցով: Ներկայացված են արդյունքների միջինացված տվյալները:

Նմուշի անվանումը	Միջին օրական կոնցենտրացիա, մգ/խմ	
	Ծծմբի երկօքսիդ (ՍԹԿմիջ.օր = 0.05 մգ/մ ³)	Ազոտի երկօքսիդ (ՍԹԿմիջ.օր = 0.04 մգ/մ ³)
Հանքի հրապարակ	0.039	0.025
Օդափչման կայանի հարևանությամբ	0.025	0.013
Հանքի տարածքից դուրս (ֆոն)	0.037	0.009

Մակերևութային ջրերի մշտադիտարկումներ

Ստորև ներկայացված են եռամսյակային միջինացված տվյալները:

Հոսքաջրերի բաղադրության ցուցանիշ	Չափման միավոր	Մշտադիտարկման արդյունքները	
		Հանքից դուրս եկող	Արտահոսք շրջակա միջավայր
Կախույթային չոր նյութեր	մգ/լ	1401.1	27.47
Թթվածնի 5-օրյա կենսաբանական պահանջարկ	մգ/Օ ₂ լ	3.02	2.2
Թթվածնի քիմիական պահանջարկ	մգ/Օլ	5.92	3.79
Ֆոսֆատ իոն	մգ/լ	0.06	0
Սուլֆատ իոն	մգ/լ	362.02	467.1
Քլորիդ իոն	մգ/լ	12.59	11.5
Նիտրատ իոն	մգ/լ	15.84	15.9
Ամոնիում իոն	մգ/լ	0.92	0.59
Մագնեզիում	մգ/լ	24.18	31.98
Կալցիում	մգ/լ	129.48	156.1
Երկաթ	մգ/լ	0.3	0.04
Պղինձ	մգ/լ	0.02	0.04
Ցինկ	մգ/լ	0.52	0.6
Արսեն	մգ/լ	0	0
Կապար	մգ/լ	0.03	0.02
Նավթամթերք	մգ/լ	0.58	0
Լվացող սինթետիկ նյութեր	մգ/լ	0.06	0.06

Աղմուկի մակարդակի մշտադիտարկումներ

Աղմուկի չափումները իրականացվել են հանքավայրի տարածքում 2 կետից, բանվորական ավանում և հանքավայրի տարածքից դուրս (որպես ֆոն) 1 կետից: Չափումները իրականացվել են՝

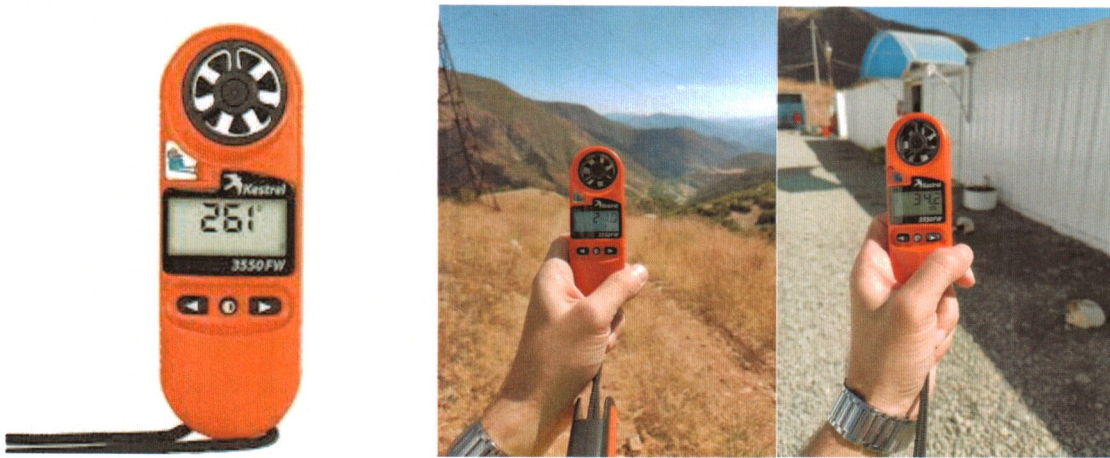
- օդափոխության համակարգի կից հարթակից
- հանքահարթակի բարձման տեղամասից
- կացարանների հարևանությամբ
- ընկերության տարածքից դուրս հատվածից

Ամիսը	Աղմուկի չափման եռամսյակային միջինացված արդյունքները, դԲ և վայրը			
	Հանքաքարի պահեստ	Օդափչման կայան	Կացարանների հարևանությամբ	Ընկերության տարածքից դուրս հարթակ (ֆոն)
Ապրիլ	64.8	73.5	51.7	53.6
Մայիս	68	75.1	46.5	49.9
Հունիս	62.6	72.9	46.1	60.5

Կլիմայական ցուցանիշների մշտադիտարկում

Կլիմայական մշտադիտարկումների ժամանակ չափվում է քամու արագությունը, ուղղությունը, օդի ջերմաստիճանը, օդի հարաբերական խոնավությունը, բարոմետրիկ ճնշումը: Չափումներն իրականացվում են Kestrel 3550 FW սարքով:

Հաշվետվությունում ներկայացված են տարբեր օրերի կատարված չափումների արդյունքները:

Մշտադիտարկման վայրը	Քամի			Ջերմաստիճան °C	Բարձրություն, մ
	Ուղղություն	Առավելագույն արագություն (մ/վ)	Միջին արագություն (մ/վ)		
Կացարաններ	հս.-արվ.			2	1407
		2.8	2	20	
	հս.-արմ.	0.7	0.5	22	
		2.1	1.2	19	
		1.4	1.1	19	
		1.5	0.9	21	
	հվ.-արվ.	1.1	0.7	29	
				28	
	հվ.-արմ.	1.1	0.8	27	
Օդափոխության տարածք	հս.-արվ.	1.7	1.4	2	1415
		1.3	0.9	20	
		1.8	1.2	20	
		1.4	1	19	
	հս.-արմ.	2.9	1.9	21	
				26	
	հվ.-արվ.	0.9	0.7	26	
				27	

